

Dr hab. Ewa Bogacz-Wojtanowska, prof. UJ

Kraków, 07.07.2023r.

Uniwersytet Jagielloński

Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej

ul. prof. Stanisława Łojasiewicza 4,

30-348 Kraków

e-mail: ewa.bogacz-wojtanowska@uj.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Witkowskiego
**„Czynniki warunkujące wykonywanie profesji menedżera
muzycznego w USA, Anglii i Polsce”**

napisanej pod kierunkiem promotor prof. dr hab. Beaty Glinki i
promotor pomocniczej dr hab. Agnieszki Kacprzak, prof. UW na
Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego

Spis treści

Wstęp	2
Problem badawczy i główne założenia pracy	2
Znaczenie problematyki badań	3
Struktura rozprawy	5
Podstawy teoretyczne	5
Zastosowana metodologia i proces badawczy	6
Prezentacja badań i wkład w teorię nauk o zarządzaniu i jakości	7
Formalne aspekty rozprawy	8
Wnioski	9
Konkluzja	10

Wstęp

Podstawą sporządzenia recenzji jest uchwała Rady Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości z dnia 5 kwietnia 2023 roku, powołująca mnie na recenzenta rozprawy doktorskiej mgr Wojciecha Witkowskiego, o czym zostałam powiadomiona pismem z dnia 6 kwietnia 2023 roku, podpisanym przez Dziekana Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Warszawskiego, prof. dr hab. Grzegorza Karasiewicza.

Niniejsza recenzja została sporządzona zgodnie z wymogami Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2023 r. poz. 742, 1088.) i odnosi się do elementu wyszczególnionego w przywoływanej regulacji, w artykule 187, który ma brzmienie: *Rozprawa doktorska prezentuje ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej. Przedmiotem rozprawy doktorskiej jest oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.*

Moja recenzja odnosi się więc do następujących elementów: wstępu i głównych założeń pracy, znaczenia problematyki badań, ważności i istotności podjętego tematu, struktury rozprawy, podstaw teoretycznych, zastosowanej metodologii i przebiegu badań i wreszcie formalnych aspektów pracy. Na końcu przedstawiam konkluzję, dotyczącą dopuszczenia rozprawy do dalszego procedowania w przewodzie doktorskim.

Problem badawczy i główne założenia pracy

Pan Magister Wojciech Witkowski napisał rozprawę doktorską wokół problemu badawczego, którym uczynił rozpoznanie czynników warunkujących i kształtujących wykonywanie profesji menadżera muzycznego w USA, Anglii oraz w Polsce. Problem badawczy jest postawiony jasno i precyzyjnie i został wyraźnie przedstawiony we *Wstępie* pracy. Sam jednakże *Wstęp* do monografii

ma nieco niecodzienny układ i w mojej opinii nieco konfundujący. Na początku mamy bowiem wskazanie problemu badawczego, z pewnym wyjaśnieniem i nakreśleniem pola badawczego, w którym będzie poruszał się Doktorant. Wskazuje także, dość pobieżnie, na lukę badawczą, twierdząc, że słabo zbadana jest praca zawodowa menadżera muzycznego. Owszem, ale należało to stwierdzić w odniesieniu do literatury, wskazując czym zajmują się inni badacze. Następnie mamy uzasadnienie wyboru tematu – i tu mamy także kontynuację opisu luki badawczej, ale stwierdzeniem *a priori*, ze wskazaniem tylko że Autor przenalizował literaturę. Dalsze rozważania mają jednak charakter wprowadzenia do tematyki i problemu badawczego, więc powinny raczej znaleźć się na początku *Wstępu*. Kolejny podrozdział to określenie celu pracy i używanych pojęć. Nie mam zastrzeżeń, prócz jednego. Cele szczegółowe pracy nie są w tym podrozdziale *Wstępu* przywołane, dopiero w rozdziale trzecim, metodologicznym. Poza krótkim wspomnieniem w ramach opisu struktury pracy niewiele też wiemy o zastosowanej metodyce badań a w mojej opinii we wprowadzeniu należy ją także zaprezentować. Wstępny rozdział kończy ciekawy skądinąd podrozdział zatytułowany *Menedżer muzyczny - przegląd definicji*. Nie rozumiem jednakże jaka logika przyświecała Doktorantowi w umiejscowieniu tego podrozdziału w tym miejscu pracy. Owszem, można było zdefiniować pojęcia, ale tego typu szersze zarysowanie kontekstu i definiowanie lepiej byłoby zamieścić w pierwszym rozdziale pracy. Taka bowiem (do)konstrukcja *Wstępu* niestety nie jest dla mnie logiczna, zwłaszcza że co kilka stron mamy autorskie wtręty do czego owo „przeglądanie” definicji Autorowi służy. Logiczniejsze by było, moim zdaniem, precyzyjne wyjaśnienie dokładnie na początku do czego ten przegląd służy i precyzyjne wybranie definicji.

Generalnie jednak, pomimo zastrzeżeń prezentacyjnych, problem badawczy i cel pracy Doktorant sformułował poprawnie.

Znaczenie problematyki badań

Autor, mgr Wojciech Witkowski, podejmuje się w swojej rozprawie doktorskiej rozpoznania czynników warunkujących wykonywanie profesji

menadżerów muzycznych w trzech krajach: USA, Anglii i Polsce. Niewątpliwie podjęcie tego tematu jest ważne, zarówno z punktu widzenia rozwoju teorii zarządzania, jak również szczegółowego rozpoznania obszarów jeszcze niezbadanych w naszej dyscyplinie lub też podlegającym gwałtownym zmianom. Sama branża muzyczna jest niesłychanie istotna dziś w odniesieniu do rynków, gospodarek czy przedsiębiorstw. W literaturze naukowej dyskutuje się wpływ rewolucji cyfrowej na muzykę, procesy dystrybucji produktów muzycznych, zarządzanie i organizację wydarzeń muzycznych, strategie marketingu muzycznego oraz pozycję muzyków jako przedsiębiorców. Badacze zwracają uwagę na potrzebę badań nad konkurencją w branży muzycznej, futurystycznymi filozofiami zarządzania i modelami biznesowymi oraz rolą technologii, zrównoważonego rozwoju i elementów finansowych we wspieraniu sukcesu artystów w erze cyfrowej¹. Menedżerowie muzycni doświadczają różnorodnych problemów – w szczególności niestabilności pracy, rozszerzania obowiązków i wielozadaniowości a także wielu z nich doświadczają prekaryzacji czy konieczności inwestowania w muzyczne przedsięwzięcia bez gwarancji zwrotu. Pole badawcze jest więc szerokie i w Polsce bardzo słabo rozpoznane. Należy wyraźnie więc zauważyć, że na gruncie polskich opracowań, dysertacja Pana Magistra jest nowatorska i porusza temat zupełnie jeszcze nie eksplorowany. Zwłaszcza poszukiwanie porównań sytuacji menadżerów muzycznych w Polsce, z menadżerami rynków uznawanych za najbardziej rozwinięte na świecie czyli USA i Wielkiej Brytanii. W tym sensie problem badawczy nazwałabym eksploracyjnym i kreującym nowe ścieżki badawcze.

Istotne jeszcze dla porządku recenzyjnego jest także to, że problematyka recenzowanej rozprawy mieści się w obszarze zainteresowań nauk o zarządzaniu i jakości, w szczególności w powiązaniu z problematyką ról menadżerskich w organizacji, kultury organizacyjnej czy kompetencji w zarządzaniu. Podsumowując, bardzo doceniam rozprawę doktorską, która po pierwsze ma charakter porównawczy, po drugie eksploruje tematykę istotną dla współczesnych organizacji związanych z przemysłami kultury i przemysłami kreatywnymi, po trzecie ma pewien walor praktyczny

¹ Pizzolitto, E. Music in business and management studies: a systematic literature review and research agenda. *Manag Rev Q* (2023). <https://doi.org/10.1007/s11301-023-00339-3>

i może być wykorzystywana przez praktyków - menadżerów muzycznych, zainteresowanych porównaniem doświadczeń z innych krajów.

Struktura rozprawy

Rozprawa doktorska ma łączną objętość 235 stron, w tym: strony tytułowe, streszczenia w języku polskim i angielskim, spis treści, wstęp, treść właściwa (4 rozdziały), zakończenie, bibliografia, spis tabel (11) i schematów (1), stron www (dlaczego oddzielnie niż bibliografia?) i załącznik (*de facto* jeden scenariusz wywiadu). Objętość całkowita pracy jest właściwa i typowa dla prac raportujących badania empiryczne o charakterze jakościowym. Struktura pracy mieści się w ramach wymagań stawianych zwyczajowo rozprawom doktorskim. Oprócz *Wstępu*, mamy tu dwa rozdziały teoretyczne, jeden metodologiczny, jeden prezentujący wyniki badań własnych i ostatni, będący dyskusją z tymi wynikami. Odniosę się do ich treści nieco później, tutaj natomiast wspomnę tylko, że rozdziały są ułożone poprawnie i logicznie, choć ostatni, piąty, jest najmniejszy i nie do końca spełnia swoją rolę jako dyskusja z wynikami badań.

Podstawy teoretyczne

Podstawy teoretyczne rozprawy Autor zawarł w dwóch pierwszych rozdziałach pracy. W pierwszym mamy opisane koncepcje i rozumienie profesji i profesjonalizacji (w wąskim pojęciu), jak również poprzez pryzmat teorii esencjonalistycznej poznajemy ich rozumienie w odniesieniu do menadżerów. Autor stawia tutaj kluczową dla pracy tezę - trudność w zdefiniowaniu profesji menadżera muzycznego. Bardzo inspirujące i nowatorskie jest podsumowanie i zdefiniowanie owej profesji, jak również wykazanie specyfiki profesji menadżera muzycznego. Kierowanie wrażeniami to także bardzo ciekawy wątek w odniesieniu do ról menadżera. W rozdziale drugim mamy już szczegółową prezentację funkcjonowania profesji menadżerów muzycznych. Na uwagę zasługuje fakt, że Doktorant pokazuje ewolucję tej profesji na tle przemian rozwoju muzyki i w szerszym, kulturowym kontekście. Współcześnie

wiązę profesję menadżera muzycznego z przemysłami kreatywnymi, jak również prezentuje wpływ rynku na rozumienie jego pracy, jak i na rozwój samej muzyki i przemysłu muzycznego. Rozdział drugi stanowi także charakterystyka funkcjonowania menadżerów muzycznych w trzech wybranych krajach, w odniesieniu do rozwoju branży muzycznej, wynalazków zmieniających muzykę czy przemian polityczno-kulturowych w tych krajach. To bardzo ciekawa, erudycyjna część pracy, świadcząca o dużej orientacji Autora nie tylko w branży muzycznej, ale pokazująca Jego szersze rozumienie czym jest muzyka i jak wpływa na życie człowieka i całe społeczeństwa.

Zastosowana metodologia i proces badawczy

Opis metodyki badań własnych Doktoranta znajdziemy w rozdziale trzecim dysertacji. Sam wybór podejścia jakościowego, jak również badań etnograficznych nie budzi żadnych zastrzeżeń: faktycznie jest to obszar nierozpoznany, stąd uzasadnienia są poprawne i logiczne. Nie rozumiem jednak nieco struktury podrozdziału 3.1. O ile cele poznawcze i pytania (jak rozumiem badawcze?) nie budzą moich wątpliwości, to nie wiem dlaczego Autor rozprawy wyróżnił cele praktyczne, zwłaszcza że nieco szczątkowo je potraktował na dalszych etapach swojej pracy. Nie mam natomiast żadnych zastrzeżeń do sposobów gromadzenia danych, jak również bardzo poprawnie zaprezentowanej ich analizie (zwłaszcza kodowania). Niejasne jest natomiast dlaczego źródła danych zastanych zostały potraktowane nieco inaczej niż obserwacje i wywiady. Ich opis po ww. technikach badawczych i analizie zgromadzonego materiału budzi moją konfuzję. Czy analiza ta została przeprowadzona równolegle do analizy wywiadów i obserwacji i poza procesem badawczym opisanym w punkcie 3.5?

Generalnie jednak, metodyka badań własnych, oprócz pewnego chaosu prezentacyjnego nie budzi większych zastrzeżeń.

Prezentacja badań i wkład w teorię nauk o zarządzaniu i jakości

Prezentacja wyników badań jakościowych w pracy Pana magistra ma charakter porównawczy- prowadzi narrację o sytuacji menedżerów wspólnie, jedynie czasem wykazując różnice między przedstawicielami z poszczególnych krajów. Tworzy także przydatne, podsumowujące tabele swoich ustaleń. Warto podkreślić, że korzysta ze wszystkich źródeł danych, m.in. z obserwacji. Nie jestem jednak przekonana, czy ten sposób prezentacji wyników jest najwłaściwszy. Gdyby prezentować „charakterystyki” menadżerów poszczególnych krajów osobno, być może narracja byłaby głębsza i bardziej rozbudowana w unikatową treść. Mimo że miejscami Doktorant wyraźnie wskazuje różnice, mamy nieco oczywistą narrację (jak chociażby dyskusje o różnicach pracy zawodowej menadżerów w Anglii i USA i spuściznie komunistycznej polskich przedstawicieli). Jednocześnie, co warto podkreślić, Autor potwierdza swoimi badaniami wiele ustaleń jak chociażby raportu *Managing Expectations: An exploration into the changing role and value of the music manager*. Na szczególną uwagę zasługuje kilka bardzo ciekawych wątków, które Autor porusza: samokonstruowanie i samostanowienie wymiarów profesji menadżera muzycznego, różnorodność ich obszarów aktywności, kwestia pasji muzycznej i jej wpływ na wykonywanie obowiązków menadżerskich, pojawianie się nieoczywistych ról menadżerskich.

Pomimo ciekawych wyników i olbrzymiego materiału badawczego, prezentacja wyników badań jest dla mnie niestety pewnym rozczarowaniem. Trochę za mało w niej tego, co najciekawsze w badaniach jakościowych: nietypowości, ciekawych wątków czy niespodzianek dla badacza i czytelnika. Mało także tego, co zapowiadał w rozdziale metodologicznym, czyli gęstego opisu Geertza. W zamian Doktorant kilkakrotnie pisze, że pojawiły się ciekawe wątki poza wywiadem, ale owe ciekawe wątki niestety opisuje dość płasko, koncentrując się raczej na wyjaśnieniach dlaczego nie było coś ważne dla osiągnięcia jego celów badawczych. Stąd mamy w tekście wiele oczywistości, niewiele wątków nas zaskakuje. Za dużo też zdań o niczym, podkreślających proces badawczy, pokazujących jego trudność, np. związaną z tłumaczeniami. Być może gdyby Autor chętniej korzystał z cytatów z wywiadów, to narracja

byłaby ciekawsza. Odnosi się bowiem wrażenie, że olbrzymi przecież materiał badawczy (blisko 50 wywiadów, które trwały ponad dwie godziny) nie został w pełni wykorzystany i zinterpretowany. Posłużę się przykładem. Na str. 177. Autor pisze, że *Od przyszlých pracowników menadżerów muzycznych wymagana była bardzo dobra znajomość rozszerzonej obsługi komputera, drukarki oraz skanera plus czasami innych specjalistycznych urządzeń*. Proszę wybaczyć, to są oczywistości. Nie ma natomiast wyjaśnienia wcześniej napisanego zdania, które jest niezmiernie ciekawe (s. 176): *Sektor i rynek muzyczny, obok kreatywnych przemysłów, w pierwszym etapie cyfrowego świata ignorował nowe wytwory, produkty i usługi*. Co ciekawe, cytaty, które Autor przytacza w mojej opinii mówią coś innego. Skąd więc to twierdzenie? Z owego zwrotu ku muzyce granej na żywo i spadkiem sprzedaży albumów płytowych? Bardzo jestem ciekawa jak szerzej Autor widzi te zmiany technologiczną i u odbiorców muzyki (słuchanie na żywo) i w jaki sposób, w świetle badań, menadżerowie radzą sobie z tymi zmianami i jak to wpływa/zmienia ich profesję? I jeszcze drugie pytanie, które nurtuje mnie po lekturze dysertacji. Na czym, według Pana Magistra polega różnica pomiędzy naukową teorią a rzeczywistością prowadzonej praktyki zarządzania artystami i na czym polegają ogólne definicje typowego zarządzania w muzyce, o których pisze.

Za zakończenie dodam raz jeszcze, że rozdział piaty, będący dyskusją z wynikami badań należy uznać za poprawny choć nieco krótki. Brakuje w nim szerszej dyskusji nieco o tym jak Jego badania wpisują się w szerszą dyskusję nad zarządzaniem w branży muzycznej.

Formalne aspekty rozprawy

Bibliografia rozprawy mgr Wojciecha Witkowskiego wyróżnia się na tle przeciętnych rozpraw doktorskich przede wszystkim swoim anglojęzycznym doborem. Doktorant analizuje także źródła z kilku dyscyplin nauk społecznych i humanistycznych. Przede wszystkim jest to literatura nauk o zarządzaniu i jakości ale mamy także pozycje socjologiczne, pedagogiczne a także

z dyscyplin humanistycznych jak historia czy muzykologia. Moim zdaniem w bibliografii brakuje kilku istotnych, najnowszych opracowań, co można jednakże Autorowi wybaczyć, bo zapewne przed ich ukazaniem zakończył pisanie swojej rozprawy.

Strona formalna pracy zasługuje na ocenę umiarkowanie pozytywną. Autor pisze poprawnie ale momentami dość chaotycznie, choć język ma charakter naukowy i jednocześnie przyjazny dla czytelnika. Zdarzają się czasem dziwne określenia jak np. „wysoki kapitał ludzki”. Doktorant nie uchronił się także od literówek i innych językowych niezręczności, co jednocześnie nie zmienia mojej pozytywnej oceny formalnych aspektów przygotowania rozprawy.

Wnioski

Podsumowując, do zdecydowanie silnych stron recenzowanej rozprawy należy zaliczyć:

- Trafny i ciekawy wybór tematu badania. Jest to temat wypełniający zdecydowanie lukę badawczą, jak również niezwykle dziś płynny, żywy, dotyczący zarówno zmian społecznych (odbiorców muzyki i ich potrzeb) jak również przemian technologicznych zmieniających rynek muzyczny;
- Interesujący przegląd literatury przedmiotu, napisany szeroko i mogący stanowić ważną bazę dla innych naukowców, zajmujących się zarządzaniem na rynku muzycznym;
- Spójne wybory metodologiczne Autora, jak również zakres badań (objęcie badaniami menadżerów muzycznych trzech krajów). Docenić należy umiejętność Doktoranta w prowadzeniu badań w obszarze, który mógł być hermetyczny i trudno dostępny dla naukowców.

Wśród zagadnień, które moim zdaniem należy uznać za słabsze strony pracy zaliczam:

- Kłopotliwy nieco *Wstęp* pracy, którego struktura budzi nieco konfuzję;
- Pewien chaos w prezentacji metodologii badań, w szczególności niejasność w wyborze celów praktycznych;

- Słaba miejscami prezentacja wyników badań, jak również zbyt ogólne określenie sylwetki menadżera muzycznego;
- Wnioski nie wykraczające poza zakres badań, bez szerszego kontekstu;
- Słabe wyeksponowanie wyników w aspekcie praktycznych celów pracy.

Konkluzja

Podsumowując, mając na uwadze wszystkie walory dysertacji stwierdzam, że rozprawa doktorska mgr Wojciecha Witkowskiego pt. *Czynniki warunkujące wykonywanie profesji menadżera muzycznego w USA, Anglii i Polsce* spełnia warunki określone w ustawie. Praca rozwiązuje oparty na luce badawczej problem naukowy, jak również jej Autor wykazał się umiejętnością sformułowania oryginalnego tematu i celu badawczego; poprawnego osadzenia go w ramach literatury przedmiotu; skonstruowania celowo dobranej metodyki; prawidłowego przeprowadzenia badań a także sformułowania ogólnych wniosków wynikających z badań. Innymi słowy, Doktorant wykazał się ogólną wiedzą teoretyczną w dyscyplinie nauki o zarządzaniu i jakości oraz dowiódł, że posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej. Na tej podstawie rekomenduję Radzie Naukowej Dyscypliny Nauki o Zarządzaniu i Jakości Uniwersytetu Warszawskiego dopuszczenie rozprawy do publicznej obrony.

Prof. Andrzej Wójcik